

ზურაბ ვახანია, თამარ მახარაძე

ქართული ენისა და ლიტერატურის გაერთიანებული სწავლება

ყველამ ვიცით, რომ სკოლაში ქართული ენა და ლიტერატურა (განსაკუთრებით კი ენა) ცუდად ისწავლება. ამის მთავარ მიზეზად ხშირად ქართული ენისა და ლიტერატურის გაერთიანებულ (ინტეგრირებულ) სწავლებას ასახელებენ. დასაფასებელია, რომ ამ ადამიანებს გული შესტკივთ ქართულ ენაზე, მაგრამ სამწუხაროა ის, რომ ისინი კარგად არ იცნობენ ინტეგრირების პრინციპს და მთავარ “დამნაშავედ” მას მიიჩნევენ. ეს ღრმა პრობლემის გამარტივება და ჩაფარცხვაა. ამ დროს კი არსებითი მიზეზები სულ სხვაა:

- ცუდი სტანდარტები და პროგრამები, ცუდი სახელმძღვანელოები (დარღვეულია ძირეული პრინციპები — მოსწავლეზე ორიენტირებულობისა და სისტემურობათან-მიმდევრულობისა);
  - სწავლების უვარგისი მეთოდიკები: მასწავლებლის ზედმეტი აქტიურობა (ხშირად მხოლოდ ფასადის შექმნაზე გათვლილი) და მოსწავლის ზერელობა (ნამდვილი გააზრების უგულვებელყოფა);
  - სკოლაში (და უმაღლეს სასწავლებლებშიც) ქართული ენისა და ლიტერატურის საათების მკვეთრად შემცირება (სამწუხაროდ, ეს ინტეგრაციის საბაზით მოხდა, მაგრამ სინამდვილეში ინტეგრაცია სრულებით არაა საათების შეკვეცის საფუძველი);
  - ენისა და ლიტერატურის გაერთიანების მცდარად განხორციელება; მაგალითად, გაერთიანება სულაც არ გამოორიცხავს იმას, რომ გრამატიკას ცალკე მუშაობაც სჭირდება, ზოგჯერ კი ცალკე გაკვეთილიც; ხოლო სახელმძღვანელოში — სისტემატური საფუძვლიანი კურსი; გაერთიანებამ გრამატიკა არ უნდა შეიწიროს. სამწუხაროდ კი სწორედ ეს მოხდა. გრამატიკის პროგრამა უაღრესად ზერელე დაქსაქსულ ნაგლეჯებზე დაიყვანეს. ამ დროს კი გრამატიკას (ისევე როგორც მათემატიკას) ყველა სხვა საგანზე მეტად სჭირდება სისტემატურობა, ერთიანად გააზრებული და ნაბიჯ-ნაბიჯ აგებული პროგრამა, აუჩქარებელი ღრმა სწავლებით. უამისოდ გრამატიკა უბრალოდ იკარგება.
  - ინგლისური ენის სწავლების ნაადრევად დაწყება და საზოგადოდ მისთვის გადაჭარბებული ყურადღების მიქცევა (თუმცა, მცდარი მეთოდიკის გამო, ჩვენი საჯარო სკოლა და კერძო სკოლების უმრავლესობა ვერც ინგლისურს ასწავლის);
  - უკონტროლო (ალვირასხნილი) ეკრანომანია, რომელშიც ჩაფლულია არა მარტო მოსწავლეთა უდიდესი უმრავლესობა, არამედ აგრეთვე მათი ოჯახები და მასწავლებლებიც (რომელთა საკმაო ნაწილი წიგნის კითხვას გადაეჩვია). ეკრანი კი უპირველესად წიგნის, ტექსტების მტერია (ვახანია, 2002: 41-45).
- ესენია ნამდვილი მიზეზები და მათი აღმოფხვრის გარეშე ქართული ენისა და ლიტერატურის სწავლებას არაფერი ეშვე-

ლება — თუნდაც გაერთიანებულად ვასწავლოთ და თუნდაც ცალ-ცალკე. სხვათა შორის, ზოგი მასწავლებელი ამჟამადაც ცალ-ცალკე ასწავლის (გრამატიკის ძველი სახელმძღვანელოების გამოყენებით) — ამის უფლება მასწავლებლებისთვის არავის წაუბრებია. სხვა საკითხია, რომ კვირაში ორსაათიანი ლიტერატურა თუ ორსაათიანი გრამატიკა (თუნდაც კარგი სახელმძღვანელოებით) სასურველ შედეგს ვერ მოგვცემს.

საგანთა გაერთიანებული სწავლების პრინციპი თანამედროვე პედაგოგიკის ერთერთი საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპია. მის თანახმად, მეცნიერების სხვადასხვა დარგი უნდა ისწავლებოდეს ერთმანეთთან რაც შეიძლება მჭიდრო დაკავშირებით, დარგთაშორისი კავშირების განუხრელი წარმოჩენით, საერთო ხაზების დამუშავებითა და სისტემური ცოდნის ჩამოყალიბებით, ღრმად გააზრებული მთლიანობითი წარმოდგენების განვითარებით, სამყაროს მთლიანი სურათის შექმნით. ამ პრინციპის გაუთვალისწინებლად მოსწავლის ცოდნა კალეიდოსკოპური იქნება, ერთმანეთთან დაუკავშირებელი დაქსაქსული ინფორმაციის გროვებისაგან შემდგარი, მთლიანობითი წარმოდგენებისა და სისტემური ხედვის გარეშე.

განვიხილოთ, მაგალითად, ისტორიის სწავლება. ჩვენი თაობის დროსაც ასე იყო და ახლაც თითქმის ასე: მსოფლიო ისტორია ცალკეა და საქართველოს ისტორია — ცალკე, მსოფლიო ისტორიის კონტექსტიდან ამოვარდნილად, ერთმანეთთან დაუკავშირებლად (თითქოს ჩვენი ისტორია მსოფლიო ისტორიის ნაწილი არ იყოს). შედეგად ისტორიის კარგად მცოდნეთა უმრავლესობასაც კი (სპეციალისტების გარდა) არ ძალუძს, საქართველოსა და დანარჩენ მსოფლიოში ერთდროულად მიმდინარე მოვლენები ურთიერთდაკავშირებულად განიხილოს (როგორც ერთიანი ისტორია). მაგალითად, ისაუბროს საფრანგეთის რევოლუციასზე, იაკობინელებზე, რობესპიერზე, მეფის სიკვდილით დასჯაზე და ა.შ., თან კი გაიხსენოს, რა ხდებოდა საქართველოში იმხანად; ან ისაუბროს ერეკლე მეორესა და მის პოლიტიკაზე XVIII საუკუნის ბოლოს, თან კი გაცნობიეროს ის, რაც თითქოს იცის — რომ იმდროინდელი ევროპის მთავარი ისტორიული მოვლენა საფრანგეთის რევოლუცია იყო. ასევე, თითქმის არავის აქვს გაცნობიერებული, თუ შუა საუკუნეების მსოფლიო ისტორიის რომელმა მოვლენამ იმოქმედა ყველაზე მძიმედ საქართველოზე; და რა ხდებოდა იმხანად საქართველოში. ესაა XV საუკუნის შუახანებში თურქების მიერ კონსტანტინოპოლის დაპყრობა და მისი ვასტამბოლება; იმხანად ჩვენთან საბოლოოდ დაიშალა გიორგი ბრწყინვალის მიერ აღდგენილი ერთიანი საქართველო; ხოლო მომდევნო საუკუნეებში საქართველო ქრისტიანული ევროპისგან მოწყვეტილი

აღმოჩნდა ბარბაროსი თურქების მიერ. ასევე, ქართულის მასწავლებელთაგან ცოტამ იცის: რა ეწოდება ამჟამად კონსტანტინოპოლს, სად მდებარეობს ის და ამ მდებარეობასთან რა კავშირი აქვს საერთაშორისო ფრაზეოლოგიზმს “სცილა და ქარიბდა”; და რას ნიშნავს ის...

ხშირია ასეთი ფაქტიც: მოსწავლე “ჩააბულბულებს“ ხოლმე გრამატიკულ განსაზღვრებებს, წესებს; რიგიანად გაასწორებს მითითებულ სავარჯიშო ტექსტს, მაგრამ საკუთარი თხზულების დაწერისას იგივე შეცდომები ეპარება, რომლებიც რამდენიმე წუთის წინ წარმატებით გაასწორა. ესე იგი ვერ ახდენს ტრანსფერს, ცოდნის გადატანას სხვა არეში. უფრო მეტიც — ხშირად თვითონ მასწავლებელსაც კი უჭირს ტრანსფერი, განსაკუთრებით — არასტანდარტულ ვითარებაში. ლიტერატურისა და გრამატიკის ინტეგრირების (და, საზოგადოდ, საგანთა გაერთიანებული სწავლების) კიდევ ერთი დადებითი მხარე ისაა, რომ ის ტრანსფერის უნარჩვევებს ავითარებს — შესწავლილის გამოყენებას პრაქტიკასა და სხვა დარგებში (დაკავშირებას, განალიზებას, გააზრებას, დასკვნების გამოტანას).

მცირე გადახვევა — ჩვენი უმწარესი მაგალითი: 2008 წელს ვხელმძღვანელობდით პედაგოგთა და მეცნიერთა თავისუფალი პროფკავშირის პროექტს — უნდა მოგვემზადებინა ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელთა მწვრთნელები. ღია კონკურსი მთელ საქართველოში გამოცხადდა. ყველა მსურველს მოკლე სამოტივაციო წერილი და “სივი“ უნდა გამოეგზავნა. მივიღეთ დაახლოებით 150 მსურველის დოკუმენტები. ეს ის მასწავლებლები და აგრეთვე ლექტორები იყვნენ, რომელთაც თავი სხვა მასწავლებელთა მომავალ მწვრთნელად წარმოედგინათ. და ამ 150-დან 50 მაშინვე ჩაიჭრა — ვერ შეძლეს, ენობრივი შეცდომების გარეშე და აზრობრივად გამართულად ჩამოეყალიბებინათ ნახევარგვერდიანი ტექსტი, რომელსაც საკონკურსოდ გზავნიდნენ საკუთარი ხელმოწერით! (მომდევნო 50 ტესტირებაში ჩაიჭრა... ხოლო დაახლოებით 30-მა 5-კრედიტიან ტრენინგებსაც გაუძლო, პირველივე სასერტიფიკაციო გამოცდა ჩააბარა წარმატებით და ჩვენი კავშირის საუკეთესო წევრები არიან...).

ესაა ჩვენი განათლების სისტემის სახე და მთელი საქართველოს სახე — როგორ ვექცევით მშობლიურ ენას, მსოფლიო ენებს შორის გამორჩეულ და შესანიშნავ, დიდებულ ენას... შევნატროდეთ ისრაელსა თუ ირანს — როგორ ეთაყვანებიან მშობლიურ ენას... ხოლო რუსი ტაქსის მძღოლი რუსულად უკეთესად საუბრობს და წერს, ვიდრე ქართველი ჟურნალისტი — ქართულად.

გაერთიანებული სწავლება ბუნებრივად არჩევს იმ საკითხებს, რომლებიც ყველაზე არსებითია და მნიშვნელოვანი სწორედ განათლებისა და განვითარების თვალსაზრისით — და არა ვიწ-

რო დარგობრივი ეგოცენტრიზმის შეზღუდული ხედვით. ამიტომ გაერთიანებული სწავლების პრინციპი საუკეთესო წამალია ჩვენში ყველაზე მძიმე “საგანმანათლებლო სწავლების“ წინააღმდეგ. ეს სწავლებაა სასწავლო პროგრამების გადატვირთვა წვრილმანებითა და სქოლასტიკური აბსტრაქციებით. ის, გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, ანგრევს ნამდვილ სწავლა-განათლებას და მთელ თაობებს ტოვებს თითქმის უცოდინრად. უფრო უარესიც, აფერხებს მოსწავლის გონებისა თუ სულის განვითარებას, ახალგაზრდობას საბოლოოდ უცრუებს გულს განათლებაზე, ცოდნაზე, მაღალ კულტურაზე, წიგნზე და შედეგად, ზნეობასა და საკუთარი პიროვნული ღირსების შეგნებაზეც კი.

ლიტერატურისაგან მოწყვეტილი გრამატიკა მძიმეა, მოსაწყენია, ყმაწვილის გონებისათვის გაუთავებელი აბსტრაქციების ჯაჭვებს (უფრო კი ბორკილებს) ჰგავს (გარდა იმ თითო-ორიოლა ყმაწვილისა, რომელთაც ენისადმი განსაკუთრებული თანდაყოლილი მიდრეკილება აქვთ). ამ გრამატიკისაგან სკოლის (და, ხშირად, უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის) დამთავრების შემდეგ თითქმის არაფერი რჩება — გრამატიკის შეხულების გარდა. მეორე მხრივ, გრამატიკისაგან მოწყვეტილ ლიტერატურას აკლდება ტექსტისა და ლექსიკის გააზრების სიღრმე.

ლიტერატურა გაალამაზებს და გააშინაარსიანებს გრამატიკას, გრამატიკა უფრო ცოცხლად ისწავლება, ცოცხალ ტექსტებთან კავშირში, ხოლო ლიტერატურული ტექსტი უფრო ღრმად მუშავდება — გრამატიკა მოსწავლეს ნაწარმოების ტექსტთან მიაახლოებს. მოსწავლისთვის გრამატიკა ხდება არა ცხოვრებისგან მოწყვეტილი, განყენებული დარგი, არამედ ცოცხალი ტექსტების ღრმა ანალიზის ქმედითი საშუალება.

გაერთიანების გარეშე ძალიან გაძნელებდა აგრეთვე იმ უმნიშვნელოვანესი მიმართულების განვითარება, რომელიც ჩვენს სკოლაში, ტრადიციულად, უგულებელყოფილი იყო — ესაა წიგნიერება (ვახანია, 2003: §18). განუვითარებელი დარჩება შემოქმედებითი უნარჩვევებიც.

და კიდევ. ქართული არ ამოიწურება ლიტერატურითა და გრამატიკით. მნიშვნელოვანია ეთნოგენეზის, დიალექტოლოგიისა და ტოპონიმიკის საკითხები, ქართველოლოგიის საწყისები; ეტიმოლოგია და ენათა ნათესაობა, ენათა ოჯახები და მათი წარმომავლობა. ეს კარგად უკავშირდება კავკასიისა და მსოფლიო გეოგრაფიას და უძველეს ისტორიას, უცხო ენებს, აგრეთვე კოგნიციურ სქემებს (კერძოდ, ხისებრ დიაგრამებს) (ვახანია, 2009: §13, §14). შეიძლება მრავალი საინტერესო საგანთაშორისი დაკავშირება და ინტეგრირებული გაკვეთილების ჩატარება. თანაც სათანდო ფაქტობრივი ცოდნა საჭიროა

ზოგადი განათლებისთვისაც, აგრეთვე სამოქალაქო განათლებისთვის — საქართველოს მოქალაქემ უნდა იცოდეს სახელმწიფო ენის წარმომავლობა და ისტორია, აგრეთვე ის, თუ ენა-კულტურათა რომელ ოჯახს მიეკუთვნება საქართველოში მცხოვრები და საქართველოს მეზობლად მცხოვრები ყველა ეთნოსი, აგრეთვე მსოფლიოს უმნიშვნელოვანესი ერები. ამიტომ ამ მიმართულებას (დაწვრილებით გადმოცემულია ტ. ფუტკარაძის წიგნში (ფუტკარაძე, 2005)) დიდი ყურადღება უნდა დაეთმოს.

ეს საკითხები ბავშვისთვისაც ფრიად საინტერესოა. ყველაზე მთავარი კი თავად ენაა ქართული, მისი უმდიდრესი ლექსიკა, მისი ულამაზესი ხატოვანება, მისი გამომსახველობითი ძალა, მოქნილობა და მისი განუმეორებელი თავისებურებანი. საზოგადოდ, გაუგებარია, მიზანმიმართული და სისტემატური მუშაობა ლექსიკასა და პრაქტიკულ სტილისტიკაზე (მაგალითად, ფრაზეოლოგიზმები, რიტორიკული საშუალებები და სხვა) “ენას” უფრო უკავშირდება თუ “ლიტერატურას”.

გაერთიანებული საგანი, სხვათა შორის, გრამატიკას უფრო მკაცრად მოუზომავს იმ ბუნებრივ სარბიელს, რომელიც ცოცხალი ტექსტებისათვისაა საჭირო და შეაკავებს იმ თვითმიზნური და უმისამართო (ხშირად კი ენათმეცნიერებაშიც სადავო!) აბსტრაქციებს, რომლებიც მხოლოდ ვიწრო სპეციალისტისთვისაა საინტერესო. ხოლო ლიტერატურაში მოთხრობა თუ ლექსი უპირველესად ხელოვნების ნაწარმოებია და შემდეგ — სხვა ყველაფერი. ამიტომ მას სიყვარულით წაკითხვა, ტექსტის კარგად გაგება და, რაც მთავარია, გულით განცდა სჭირდება — და არა საგაკვეთილო გარჩევებისათვის და “თემებისათვის” მომზადება, ანუ “იდეურ-ესთეტიკური სეგმენტაციური-მოდალური ანალიზი“, ქართულად — გამოკირკიტება.

სქოლასტიკურ გრამატიკად და სქოლასტიკურ ლიტერატურად გახლეჩილ საგანს განზე რჩება უმთავრესი ღირებულებანი: ქართული ენის საგანძური და ქართველური სამყარო, წიგნიერება და ტექსტზე მუშაობის უნარჩვევანი, მეტყველების კულტურა, სამწერლო ხელოვნების ესთეტიკური მხარე, შემოქმედებითი უნარჩვევანი...

გაერთიანებული სწავლება განსაკუთრებით საჭიროა შემოქმედებითი, ინტერაქციულ-კონსტრუქტივისტული სამფაზიანი მეთოდით სწავლებისთვის. ეს მეთოდია კი განათლების მეცნიერების უდიდესი მიღწევაა. მისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ნაწარმოების სწავლების პირველი, შემამზადებელი ფაზა — “წინასწარ” ანუ “წაკითხვამდე“. ამ ფაზაში მოსწავლემ წინასწარვე უნდა გაიაზროს ყველა ის ლექსიკური და გრამატიკული სირთულე, რომელიც წასაკითხ ტექსტში შეხვდება.

აქტიურ-შემოქმედებითი გააზრების საუკეთესო საშუალება კი ენათმეცნიერული ანალიზ-სინთეზია. ასევე ანალიზ-სინთეზია საუკეთესო დავალება მესამე, განმამტკიცებელი ფაზისთვის — “შემდეგ” ანუ “წაკითხვის შემდეგ”.

ჩვენმა წინაპრებმა დიადი “**მწიგნობრობა ქართული**” გვიანდერძეს და სწორედ ის უნდა ვასწავლოთ ბავშვებს.

ტიპურ ამოცანა-დავალებათა ნიმუშები (ვახანია, 2003: §3, №15)

I. პირველი ფაზისთვის (“წინასწარ”, “წაკითხვამდე”)

1. ფშაურ, ინგილოურ, მთიულურ და რამდენიმე სხვა კილოში ჩვეულებრივია ფონეტიკური ცვლილება — ბგერების შერწყმა **ვა→ო**. მაგალითად: **ქვაბი→ქობი, გვალვა→გოლვა**. მაშასადამე, გაარკვიეთ, რას ნიშნავს კუთხური სიტყვები: **ყოილები, ყოვებო, ზოვი, ააკომლა, კოლი გატეხეს**.
2. ძველქართულში **თნეგ-** ფუძის მნიშვნელობა იყო “მოწონება”. ახსენით, რას ნიშნავს: **მეთნევის** (მე ის), **პირმოთნე, ღვთივსათნო→სათნო, სათნობა**.
3. რას ნიშნავს “**მძლავრი**”? როგორ გგონიათ, რომელი სიტყვისგანაა მიღებული ეს სიტყვა — ანუ რომელია მისი ძირი?
ა) ლავა; ბ) ძალა; გ) მძლევარი; დ) მძლეველი; ე) ლავრი.
გაანალიზეთ — რომელი ფონეტიკური პროცესია მომხდარი.
4. სიტყვების შემდეგი გროვიდან შეადგინეთ 8 შესიტყვება, თითო სიტყვა თითოჯერ უნდა გამოიყენოთ:
მოხუცი დახუნძლული, მხნე, გული, ყლორტი, მოუღბა, ტოტი, მწვანე.
5. კისკისებს ის / აკისკისებს ის მას. კვნესის ის / ---- ის მას. ---- ის / აფარფატებს ის მას. ძგერს ის / ---- ის მას. ---- ის / ---- ის მას.
დაეჯახა ის მას / დააჯახა მან მას ის. დაეძგერა ის მას / ---- მან მას ის.
დახატა მან ის / დაახატვინა მან მას ის. გააღვივა მან ის ---- / მან მას ის.
გავაფუფე მე ის / ---- მან მე ის. ---- მან ის / დააზრობინა მან მას ის.
მოალბე შენ ის / ---- მან შენ ის. ---- ჩვენ ის / ---- მან ჩვენ ის.
ზმნის ფორმაცვალების თითოეულ ამ შემთხვევაში გაანალიზეთ, როგორ იცვლება ზმნის ფორმა (იგულისხმება თეორიული მორფოლოგიური ანალიზი არსებული ცოდნის ფარგლებში).
6. სახელის რამდენ განსხვავებულ ფორმას აწარმოებს ბრუნება ნართანიან მრავლობითში? რომელ ბრუნვებს შეესატყვისება ეს ფორმები? შემდეგ ფრაზებში ებიანი მრავლობითის ფორმები ნართანიანი მრავლობითის ფორმებით შეცვალეთ და გაარკვიეთ, რომელ ბრუნვაშია: პასუხი შვილებს. შვილებმა უპასუხეს. შვილების პასუხი.

- ჩამოაყალიბეთ, რა ნაკლი აქვს ნართანიან მრავლობითს.
7. გაიხსენეთ, რას ნიშნავს ძველქართული სიტყვა “**რქუა** (მან მას ის)“:
- ა) ჰკითხა; ბ) ჩაარტყა; გ) უთხრა; დ) დაემდურა; ე) მიესალმა.
- აქედან გამომდინარე, მოისაზრეთ, რას უნდა ნიშნავდეს: **მ-ა-რქუ-ი** (შენ მე ის) → **მარქვი**.
- ამ ზმნას რომ **და-** ზმნისწინი ჰქონოდა, რომელ ახალქართულ ზმნას მივიღებდით? ჩაატარეთ მორფოლოგიური ანალიზი — ეს ახალქართული ზმნა დაშალეთ მორფემებად და გაარკვიეთ თვითეული მორფემის რაობა. დააკვირდით, როგორ შეიცვალა ამ ზმნის მნიშვნელობა.
8. გაიხსენეთ და ახსენით, ახალქართულში ზმნისწინი როგორ განასხვავებს მოქმედების დასრულება-დაუსრულებლობას (ასპექტს) და შესაბამისად, განასხვავებს აწმყო დროს მყოფადისგან და აწმყო დროს — ნამყოფად. დაწერეთ სათანადო მაგალითები. კიდევ რომელი მთავარი დანიშნულებანი აქვს ზმნისწინს? დაწერეთ სათანადო მაგალითები.
- ძველქართულში ზმნისწინს პირველი დანიშნულება არ ჰქონდა — არ განასხვავებდა მოქმედების დასრულება-დაუსრულებლობას, ანუ ზმნაში სრული ასპექტი (მოქმედების დასრულება) არ ჩანდა. მაგალითად ფრაზაში: “აწ საყვარელსა მიუწერს გულამოსკვნილი, მტირალი“ (“ვეფხისტყაოსანი“) ზმნა **მიუწერს** უსრული ასპექტისაა. მოიფიქრეთ, რას ნიშნავდა ამ ფრაზაში ზმნა **მიუწერს**. შემდეგ ჩაწერეთ მთლიანი ფრაზა ახალქართულად.

II. მესამე ფაზისთვის (“შემდეგ“ ანუ “წაკითხვის შემდეგ“)

1. მორფოლოგიური: ნაწარმოებიდან “... ..“ ამოწერეთ 8 ზმნა, რომელთა მაგალითზეც ჩანს ზმნისწინისა და პირველი პირის ნიშნის მართლწერის წესი. ჩაატარეთ მორფოლოგიური ანალიზი (ეს ზმნები დაშალეთ მორფემებად). რომელი ტიპური ორთოგრაფიული შეცდომები უკავშირდება ამ წესს? სინტაქსური: ნაწარმოებიდან “... ..“ ამოწერეთ 5 რთული ქვეწყობილი წინადადება, რომლებშიც სხვადასხვა ტიპის დაქვემდებარებაა. ჩაატარეთ სინტაქსური ანალიზი. რომელი ტიპური სინტაქსური და პუნქტუაციური შეცდომები უკავშირდება ქვეწყობას?
2. შემოქმედებითი: ნაწარმოებიდან “... ..“ ამოწერეთ 10 ნაკლებადცნობილი სიტყვა. მათი გამოყენებით შეადგინეთ წინადადება, რომელშიც იქნება “... ..“ (ახალნასწავლი გრამატიკული საკითხი).
- ასეთი დავალება მოსწავლეებს პირველი კლასიდანვე უნდა მიეცეს თითქმის ყოველდღიურად. მასწავლებელი წაახალისებს ლამაზ, საინტერესო, მდიდარი ლექსიკის შემცველ წინადა-

დებებს. მხოლოდ ამის წყალობით საოცრად ვითარდება მოსწავლეთა ენობრივი და შემოქმედებითი უნარჩვევები. მასწავლებელი განსაკუთრებით წაახალისებს ზოგი მოსწავლის მიერ შედგენილ გაბმულ ტექსტს. ამის შედეგად უკვე IV-V კლასებში ზოგი მოსწავლე ზღაპარს, მოთხრობას, ჩანახატს, ლექსს თხზავს.

3. სტილისტიკური: ნაწარმოებში "... ..." მოძებნეთ და ამოწერეთ თქვენთვის უჩვეულო გრამატიკული ფორმები/ლექსიკა/ფრაზები. ახსენით მათი თავისებურება. თქვენი აზრით, რატომ ან რისთვის გამოიყენა ისინი მწერალმა? (მაგალითად: გვეუარესა, გიცი, უქი, გასისხლმდინარდა).

4. სტილისტიკურ-შემოქმედებითი: ნაწარმოებში "... ..." მოძებნეთ და ამოწერეთ მხატვრულ-გამომსახველობითი / რიტორიკული საშუალებანი (ან კონკრეტულად: ჰიპერბოლები, მეტაფორები, განპიროვნებები, შედარებები, რიტმის ნიმუშები... ..). გააანალიზეთ ისინი. რა გრძნობები აღვიძრათ ამ ფრაზებმა? მსგავსი საშუალება გამოიყენეთ თქვენ მიერ შედგენილ წინადადებაში.

დამოწმებული ლიტერატურა:

ვახანია... 2009: ვახანია, ზ. გაბუნია, კ. მახარაძე, თ. ქართული ფილოლოგია, ტ. 1., თბ., 2009.

ვახანია, 2003: ვახანია, ზ. ქართული ენის შემოქმედებითი სწავლება, თბ., 2003.

ვახანია, 2012: ვახანია, ზ. განათლების ფსიქოლოგია, თბ., 2012.

ვახანია, 2002: Вахания З. Современное образование: Книга и Экран. - "Журнал Евразийских исследований", Москва-2002, # 3.

ფუტყარაძე, 2005: ფუტყარაძე, ტ. ქართველები — I. ქუთაისი-2005.

Zurab Vakhania, Tamar Makharadze

Integrated Teaching of Georgian Grammar and Literature

Low quality of teaching Georgian grammar and literature in Georgian schools has 5-6 fundamental reasons. Despite the widespread opinion, integrated teaching of grammar and literature is not among these reasons. On the contrary, integration in case of adequate realization (and with precondition of elimination of that 5-6 reasons), is very productive: promotes more vivid and also profound teaching of grammar and literature, forming system knowledge, developing skills of transferring and application of knowledge, including linguistic elements in curriculum as well as developing literacy. Integration is especially important for creative, interactional-constructivistic three-phase methodology, which is the highest achievement of Educational Science. For the first and third phases of teaching texts, the integrated tasks of grammar and literature are the most appropriate.